

Pravda přicházející, ne unikající

Problém poznatelnosti pravdy je třeba lépe pochopit, a je k tomu zapotřebí lepšího porozumění dosavadní nesprávné tradici chápání toho, co to je „poznání“. Poznat pravdu neznamena ji uchopit, zmocnit se jí, vydobýt ji, vynutit si, aby se nám vzdala. Musíme jednou přestat nejen tak mluvit, ale i myslet na to, že se nám pravda skrývá, že nám uniká, že našemu poznání klade překážky, a už vůbec mít za to, že ji musíme lovit, chytat a uvěznit ve svých myšlenkách a formulích. To, že nemůžeme pravdu mít, vlastnit, disponovat jí apod., vůbec neznamena, že se nám skrývá, nebo že prostě „je“ skrytá. To by přece jen znovu dokazovalo, že ji zvěčňujeme, zpředměťňujeme, „objektifikujeme“. Platnost pravdy nespočívá v její „objektivitě“, natož v námi prováděné objektivizaci (objektifikaci). Pravda by (nám) mohla unikat, kdyby byla schopna akce, činu, ale to by musela být subjektem v tom smyslu, jak subjekty známe: nemají jen nitro, niternou stránku, ale také vnějšek. A pravda nemá vnějšek. Pravda se pohybuje (směrem k nám), ale to je jiný druh pohybu, než jaký známe ze světa kolem sebe: pravda přichází, tj. není bez pohybu, bez jakéhokoli hnutí, ale je to hnutí nikoli ze stavu předchozího (a tedy relativně minulého) do stavu následného (a tedy relativně budoucího), nýbrž přichází z budoucnosti hlubší do budoucnosti „nám“ (resp. nějakému subjektu) bližší, a to adresně právě k němu, oslovujíc ho a žádajíc ho o pomoc, o službu, o poslechnutí její výzvy, jejího apelu. Pravda není poznatelná tak, že se my sami k ní blížíme a že se pokoušíme ji uchopit, nýbrž tak, že se jí nechám oslovit a že se jejím oslovením necháme přesvědčit, abychom udělali to, k čemu a na co nám ukazuje, nač nás upozorňuje a k jaké aktivitě, k jakým činům (výkonům) nás posílá a vede. Teprve když to uděláme, jsme připraveni to, co jsme podnikli a udělali, podrobit reflexi, v níž opět to „vykonané“ budeme moci poměřovat tím, co jsme měli vykonat a udělat a k čemu nás opravdu ta pravda vedla jako k vykonání „toho pravého“. V tom smyslu je cosi pravdivého v tom, že se v takových – poměrně vzácných a výjimečných – případech musíme spolehnout na svůj dojem, na pocity, zkrátka na „intuici“. Ta může být mylná, a opravdu často mylná jest; i v tom je třeba získat jakousi zkušenost a svou schopnost intuice kultivovat a zkvalitňovat.

(Písek, 100402-2.)